

SİLAHLI ÇATIŞMALAR HUKUKU AÇISINDAN AKSA TUFANI OPERASYONU

Meryem TEMİZ¹

Öz

Silahlı çatışmalar hukuku, uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrım, çatışmaların doğası ve tarafların kimlikleri temelinde yapılmakta olup, bireylere uygulanacak yasal koruma rejimi ile savaşan tarafların hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda tarafların uluslararası hukuk bağlamında hak ve sorumluluklarının neler olduğu, çatışma sırasındaki eylemlerinin hukukiliği gibi pek çok parametre açısından da önem taşımaktadır. Makalenin amacı, Aksa Tufanı Operasyonunun silahlı çatışmalar hukukunun hangi kategorisinde değerlendirilebileceğini tartışmaktır. 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek 1. Protokole göre, sömürgeci güçlere, yabancı devlet işgaline ve ülkelerindeki ırkçı rejime karşı self determinasyon hakkını kullanan halkların ulusal kurtuluş savaşlarında uluslararası silahlı çatışma kuralları uygulanmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, Filistin halkının 1967 yılından bu yana işgal altında olan Filistin toprakları üzerinde self determinasyon hakkına sahip olduğunu teyit etmiştir. Dolayısıyla, halkların sömürgecilikten ve yabancı işgalinden kurtularak bağımsızlık elde etmesi veya üçüncü bir devletle birleşmesi hakkını ifade eden dışsal self determinasyon hakkı uyarınca, Filistin Ulusal Konseyi'nde çoğunluğu elde eden ve 2007 yılında düzenlenen seçimleri kazanarak Gazze'yi El Fetih'den teslim alan Hamas (İslami Direniş Hareketi)'ın gerçekleştirdiği Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejim, uluslararası silahlı çatışmalar rejimi olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler

Silahlı Çatışmalar Hukuku
Uluslararası Silahlı Çatışmalar
Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmalar
Hamas
Aksa Tufanı Operasyonu

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 27.08.2024
Kabul Tarihi : 27.12.2024
E-Yayın Tarihi : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1539428

¹ Arş. Gör., Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: temizmeryem3@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6950-1389.

OPERATION AQSA FLOOD IN TERMS OF THE LAW OF ARMED CONFLICT

Abstract

The law of armed conflicts is divided into two categories: international armed conflicts and non-international armed conflicts. This distinction is made on the basis of the nature of conflicts and the identities of the parties. It is also important to determine the legal protection regime to be applied to individuals and the rights and obligations of the warring parties. It is also important in terms of many parameters, such as the rights and responsibilities of the parties under international law and the legality of their actions during the conflict. The aim of this article is to discuss in which category of the law of armed conflicts Operation Aqsa Flood can be categorized. According to the 1st Protocol to the 1949 Geneva Conventions, the rules of international armed conflict apply to wars of national liberation of peoples who exercise their right to self-determination against colonial powers, foreign occupation and racist regimes in their countries. The UN General Assembly has affirmed that the Palestinian people have the right to self-determination over the Palestinian territories occupied since 1967. Therefore, pursuant to the external right of self-determination, which refers to the right of peoples to achieve independence from colonialism and foreign occupation or to unite with a third state, the legal regime to which Operation Al-Aqsa Flood, carried out by Hamas, which gained a majority in the Palestinian National Council and took over Gaza from Fatah after winning the elections held in 2007, can be considered as the regime of international armed conflicts.

Keywords

Law Of Armed Conflicts
International Armed Conflicts
Non-international Armed Conflicts
Hamas
Operation Aqsa Flood

Article Info

Research Article

Received : 27.08.2024
Accepted : 27.12.2024
Online Published : 31.12.2024
DOI : 10.58702/teyd.1539428

Kaynakça Gösterimi: Temiz, M. (2024). Silahlı çatışmalar hukuku açısından aksa tufanı operasyonu. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (Filistin), 167-193.

Citation Information Temiz, M. (2024). Operation aqsa flood in terms of the law of armed conflict. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (Palestine), 167-193.

GİRİŞ

Devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen uluslararası hukuk, savaş durumları için de silahlı çatışmalar hukuku olarak adlandırılan çeşitli kurallar ve prensipler getirmektedir. Silahlı çatışmalar hukuku, devletlerin birbirlerine karşı silahlı kuvvet kullanımını düzenleyen ve çatışma durumlarında insan haklarını ve hukuki normları korumayı amaçlayan hukuk dalıdır. En temelde, savaşan tarafların askeri eylemlerini sınırlamayı, sivil halkı korumayı ve insan haklarına saygı göstermeyi amaçlamaktadır. Uluslararası hukukta silahlı çatışmalar uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalar şeklinde ikiye ayrılarak incelenmektedir. Silahlı çatışmalar hukukundaki uluslararası ve uluslararası nitelikte olmayan şeklindeki ayırım, çatışmaların doğası ve tarafların kimlikleri temelinde yapılmakta olup çeşitli hukuki normların uygulanmasını etkilemektedir. Aynı zamanda bu ayırım, tarafların uluslararası hukuk bağlamında hak ve sorumluluklarının neler olduğu, çatışma sırasındaki eylemlerinin hukukiliği gibi pek çok parametre açısından da önem taşımaktadır (Taşdemir, 2009, s. 86-87).

Uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalar pek çok benzer norm ve ilkeye tabii olduğundan, Hamas ile İsrail arasındaki silahlı çatışmanın mevcut bağlamda uluslararası veya uluslararası olmayan silahlı çatışmalar olarak sınıflandırılmasının büyük ölçüde teorik bir endişe kaynağı olduğu görüşü akla gelebilmektedir. Bununla birlikte, ikili ayırım bireylere uygulanacak yasal koruma rejimi ile savaşan tarafların hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi, çatışma sırasındaki eylemlerinin hukukiliği gibi parametrelerin belirlenmesinde rol oynayacağından, teorik bir endişenin ötesine gitmektedir.

Makalenin inceleme sahasını oluşturan 7 Ekim 2023 tarihli Aksa Tufanı Operasyonu'nun yasal çerçevesi, uluslararası insancıl hukuk olarak da bilinen silahlı çatışmalar hukuku ile çizilmiştir. Makalenin amacı, Aksa Tufanı Operasyonunun silahlı çatışmalar hukukunun iki temel kolundan hangisi kullanılarak açıklanabileceğini okuyucuya sunmaktır. Silahlı çatışmanın niteliği, uygulanacak normları değiştireceğinden tespitinin yapılması önemlidir. Makalenin araştırma sorusu, 'Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejim nedir?' olarak belirlenmiştir. Makalenin temel hipotezi ise tarafların statüsü dikkate alındığında, Aksa Tufanı Operasyonunun uluslararası silahlı çatışmalar kategorisine dâhil edilerek incelenmesi gerektiğidir.

Makale, bir giriş, üç bölüm ve bir sonuç olmak üzere toplamda beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde silahlı çatışmalara bir girizgâh yapılmış olup; alt başlıklar halinde uluslararası silahlı çatışmalar ve uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmalar açıklanmıştır. İkinci bölümde, Hamas hakkında genel bir çerçeve çizilmiş ve 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas tarafından gerçekleştirilen Aksa Tufanı Operasyonu'na ilişkin bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde, Aksa Tufanı Operasyonunun silahlı çatışmalar hukuku açısından sınıflandırılması meselesine iki senaryo üzerinden mercek tutulmuştur. İlk senaryoda, gerçekleştirilen Aksa Tufanı Operasyonu tabii olacağı hukuki rejim, zemini itibariyle uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışma kategorisine dahil edilirken; ikinci senaryoda Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejim, zemini itibariyle uluslararası silahlı çatışma kategorisine dâhil edilmiştir. Sonuç bölümü, üçüncü bölümde gerçekleştirilen ikili ayrıma getirilen kanaat niteliğinde olup Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejime ışık tutulmaya çalışılmıştır.

1. Silahlı Çatışmalar

Clausewitz, *Savaş Üzerine* isimli eserinde, "Savaş, siyasetin başka araçlarla devamı" olarak tanımlamıştır (Clausewitz, 1968, s. 76). Savaşın değişmez doğasına da işaret eden bu tanıma göre savaş, ulusal politikanın rasyonel bir aracı olarak değerlendirmiştir. Grotius, Clausewitz ile benzer biçimde, *Savaş ve Barış Hukuku* simli eserinde savaş, uluslararası sistemin doğal bir durumu olarak değerlendirmiştir. Devletlerarasındaki anlaşmazlıklar savaşa yol açmaktadır. Bu, uluslararası ilişkilerin doğasında mevcuttur. Yani uluslararası toplumun doğal bir parçasıdır. Grotius, savaşı mücadele olarak değil, uyuşmazlıklarını zorlama yollarına başvurarak çözmeye çalışanların birbirleri karşısındaki durumu olarak tanımlamaktadır (Grotius, 1625/Çev. Meray, 1967, s. 17).

Modern çağ ile birlikte ulus devletler doğmuş, siyaset sekülerleşmiş ve meşru otorite Tanrı'dan ve Tanrı'yı yeryüzünde temsil ettiğini iddia eden kiliseden devlete geçmiştir. Modern çağ ile kavramsallaşan savaş olgusu, teolojik öğretinin egemenliğinden kurtulmuş ve rasyonellik kazanarak teorik bir çerçeveye oturmuştur (Taylor ve Botea, 2008, s. 27). Geleneksel öğretilerde savaş, devletler arasında vuku bulan hukuki bir durumdur (Sönmezoğlu, 2017, s. 496). Savaş olgusu, 19. yüzyıla gelinceye dek devletlerin münhasır egemenliklerinin doğal bir parçası olarak görülmüş ve birbirlerine karşı kullanabilecekleri meşru bir dış politika aracı olarak kabul edilmiştir. I. ve II. Dünya Savaşlarının sonucunda insanlığın karşılaştığı büyük yıkım, savaşın önlenmesi gereken bir felaket olduğu fikrinin yerleşmesini sağlamıştır (Ereker, 2004, s. 2-3).

Uluslararası anlaşmazlıklar yaşandığında, devletlerin savaşa başvurmayacaklarını taahhüt ettikleri ilk uluslararası belge 27 Ağustos 1928 tarihinde 63 devlet tarafından imzalanan ve Briand-Kellog Paketi olarak da bilinen Paris Antlaşmasıdır (T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu - Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, 2023). Briand-Kellog Paketi'na kadar savaşa başvurma hakkı, devlet egemenliğinin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Briand-Kellog Paketi'nin 1. maddesi uyarınca, Taraflar, uluslararası anlaşmazlıkların çözümü için savaşa başvurulmasını kınadıklarını ve birbirleriyle ilişkilerinde ulusal politikanın bir aracı olarak savaştan vazgeçtiklerini kendi halkları adına kabul etmişlerdir. Paketin 2. maddesi uyarınca, Taraflar, aralarında doğabilecek bütün uyuşmazlıkların ya da çatışmaların çözümünü, barışçı yollarda arayacaklarını kabul etmişlerdir (Kellogg-Briand Pact, t.y.).

Devletlerarası ilişkilerde kuvvete başvurulmasına ilke olarak evrensel düzeyde yasak getiren ilk antlaşma, II. Dünya Savaşı'nın ardından 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanan BM Antlaşmasıdır. BM Antlaşması, devletler arasındaki ilişkilerde kuvvet kullanımına getirdiği evrensel düzeydeki yasak sebebiyle silahlı çatışmalar hukuku açısından önem taşımaktadır (Pazarıcı, 2016, s. 517). 111 maddelik BM Antlaşması'nda *savaş* terimi yalnız bir defa, Giriş bölümünde geçmektedir. BM Antlaşması'nın maddelerinde savaş terimi yerine, madde 2/4'te kuvvet kullanma terimi, Güvenlik Konseyi'nin yetkilerini belirleyen 39. maddede ise barışa yönelik tehdit, barışın bozulması ve saldırı terimleri yer almaktadır (Keskin, 1998, s. 18).

BM Antlaşması'nın 2. maddesinin 4. fıkrasında, devletlerin uluslararası ilişkilerinde kuvvet kullanmaları ve kuvvet kullanma tehdidinde başvurmaları yasaklanmıştır (Birleşmiş Milletler, 1945, s. 5). Madde 2/4, devletlerin uluslararası ilişkileri açısından geçerli tutulmuş

olup ülke içerisinde yaşanan iç savaş veya ayaklanma gibi durumlar bu yasağın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte, bu duruma bir kural dışılık olarak self determinasyon ilkesi getirilmiştir (Keskin, 1998, s. 18). 39. maddeye göre iç çatışmalar uluslararası barış ve güvenliği tehdit eder nitelikte ve önlem almayı gerektirse bile BM Antlaşması'nda kuvvet kullanmayı düzenleyen temel madde olan 2/4'te yasaklanan kuvvet kullanma yolları içerisinde değerlendirilmemektedir (Birleşmiş Milletler, 1945, s. 14).

1976 tarihinde yürürlüğe giren Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası BM Sözleşmesi (1/589) ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara Ait BM Sözleşmesine (1/434) göre, tüm halklar self determinasyon hakkına sahiptirler. Self determinasyon hakkı uyarınca halklar kendi siyasal statülerini hür bir biçimde belirleyebilir ve yine hür bir biçimde ekonomik, sosyal ve siyasal gelişimlerini gerçekleştirebilirler (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1976). Karşılıklı fayda ilkesinin bir sonucu olarak tüm halklar kendi doğal zenginlik ve kaynaklarından özgürce yararlanabilme hakkı ile donatılmış olup; varlıklarının devamlılığı için gerekli olanaklarından yoksun bırakılamazlar (T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, 2003).

BM Şartı'nda yer alan self determinasyon ilkesi uyarınca, bütün halklar serbestçe ve dışarıdan bir müdahale olmaksızın siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişim sergileme hakkına sahiptir. Devletler BM Şartı'na uygun biçimde self determinasyon ilkesine riayet etme yükümlülüğü altında olup; ferdi olarak ve müştereken self determinasyon ilkesinin gerçekleşmesi için ilgili halkların serbestçe açıklanan iradelerini dikkate almak suretiyle Şartın öngördüğü sorumlulukların yerine getirilmesinde Örgüte yardım etme sorumluluğu altındadırlar. Self determinasyon ilkesi, kendisini, egemen ve bağımsız bir devlet kurma, serbest bir şekilde bağımsız bir devletle birleşme veya bütünleşme, halk tarafından serbestçe tayin edilen diğer herhangi bir siyasi statüye kavuşma şeklinde uygulama alanlarına sahiptir (BM Enformasyon Merkezi, 2007).

Silahlı çatışmalar, 1864 tarihli Savaş Alanında Yaralıların Durumunun İyileştirilmesi Sözleşmesi ile uluslararası hukukun inceleme alanına dâhil olmuştur. İlgili sözleşmenin kabulü, silahlı çatışmalar hukuku açısından önemli bir gelişmedir. 1863 Cenevre Konferansı'nın başarılı bir şekilde sona ermesinin ardından, İsviçre Federal Konseyi, Cenevre Komitesi'nin inisiyatifiyle, savaşta yaralananların durumunun iyileştirilmesi için bir sözleşme kabul etmek amacıyla bir konferans düzenlemiştir. 16 devletin temsil edildiği konferans, 8-22 Ağustos 1864 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Cenevre Komitesi tarafından hazırlanan ve konferansa sunulan taslak sözleşme, Konferans tarafından kabul edilmiştir (International Committee of the Red Cross, t.y.). 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri, savaş mağdurlarının korunmasına yönelik ayrıntılı hükümler içermektedir. Dört Sözleşmeden her biri farklı bir mağdur kategorisini incelemektedir (Reisman ve Silk, 1988, s. 460-461).

12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin ardından silahlı çatışmalar hukuku, insancıl hukuk olarak da anılmaya başlamıştır. İnsancıl hukuk, silahlı çatışmalar sırasında uyulması gereken kuralları düzenlemektedir. Savaşan tarafların birbirleri arasında ve savaşan taraflar ile savaşın tarafı olmayanlar arasında uyulması gereken kuralları düzenleyen insancıl hukuk, geleneksel savaş hukukunun bir alt dalıdır. Bununla birlikte öğreti, silahlı çatışmalarda uyulması gereken kuralları açıklamak için silahlı çatışmalar hukuku terimini kullanma eğilimindedir (Pazarıcı, 2016, s. 536-537). BM Genel Kurulu, 19 Aralık 1968 tarihli ve

2444 sayılı kararıyla tüm silahlı çatışmalarda temel insani ilkelerin uygulanması gereğini kabul etmiştir. BM Genel Kurulu'nun 12 Aralık 1973 tarihli Sömürgeci ve Yabancı Egemenliğine ve Irkçı Rejimlere Karşı Mücadele Eden Savaşçıların Hukuki Statüsüne ilişkin 3103 kararı ile silahlı çatışmalarda insan haklarının korunmasına ilişkin uluslararası hukukun evrensel olarak tanınan diğer normlarına saygı göstermenin önemi belirtilmiştir (United Nations Digital Library, t.y.).

1.1. Uluslararası Silahlı Çatışmalar

Uluslararası silahlı çatışmalar, devletler arasında vuku bulan silahlı çatışmalardır (Sur, 2015, s. 287). Bununla birlikte, 2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolün 1. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, devletler ile sömürge durumunda olup self determinasyon hakkını kullanan halkların, yabancı kuvvet işgaline ve ırkçı rejimlere karşı mücadele verdiği silahlı çatışmalar da uluslararası silahlı çatışmalar kapsamına alınmıştır (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009, s. 180). Ülke içinde gerçekleşen kimi silahlı çatışmalar silahlı iç çatışma özelliğini haiz olsa da uluslararası bir düzeye taşındığında uluslararası silahlı çatışma olarak değerlendirilmektedir (Sur, 2015, s. 287).

Christopher Greenwood, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin 1997 tarihli Tadic Davası kararını, uluslararası insancıl hukukun gelişiminde ve özellikle de iç silahlı çatışmalar alanında derin bir etkiye sahip yenilikçi bir karar olduğunu belirtmiştir (Greenwood, 1996, s. 281-282). Tadic Davası'na göre, bir devletin organlarının başka bir devletin topraklarındaki bir çatışmaya katılması, çatışmanın bir tarafının başka bir Devlet tarafından finanse edilmesi ve teknik ekipman sağlanması, devlet tarafından meşru hükümete karşı silahlı bir mücadeleye girişen güce savaşan statüsünün verilmesi ve bir iç savaş gerçekleşmesi durumunda üçüncü devletlerin silahlı çatışmaya müdahil olmasıyla, uluslararası bir çatışma söz konusu olmaktadır (International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991, 1999, s. 55).

2 Ağustos 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokol'ün 48. Maddesine göre, uluslararası silahlı çatışmalarda, sivil halkın korunması amacıyla, çatışan tarafların muharipleri ve siviller birbirinden ayırt etmesi ve buna uygun olarak operasyonlarını yalnızca askeri hedeflere yöneltilmesi zorunlu kılınmıştır (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009, s. 212). Belirli kişilerin, belirli malların ve çevrenin korunması ile misilleme uygulanmaması esas alınmıştır. Korunan kişilere saldırılması, sivillerin mallarının yağmalanması ve askeri gereklilik dışı nedenlerle yok edilmesi, kentlerin ablukaya alınması yasaklanmıştır. Adli güvenceden yararlanma hakkı tüm taraflara getirilmiştir. Sivillerin yaşamına, kişiliğine, kişisel haklarına, onuruna, inançlarına, ibadetlerine, geleneklerine saygı gösterilmesi; her türlü şiddet ve baskıdan bağışık tutulmaları esas alınmış, işkence ve kötü muamele yasaklanmıştır (Sur, 2015, s. 281).

Uluslararası hukuk uyarınca muharip olarak nitelendirilenler, silahlı çatışmalara doğrudan katılanlardır. Muharip olmayanlar ise silahlı çatışmanın dışında kalan kişilerdir. Muhariplerin silahlı çatışma dışında kalmaları durumunda hedef olmaları yasaklanmıştır. 2

Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolün 41. maddesinin 2. fıkrası, çatışma dışı kalmanın koşullarını düzenlemiştir. Karşı tarafın eline geçen, teslim olan, bilinç kaybı, yaralanma veya hastalık gibi nedenlerle acizyet yaşayanlar, çatışma dışı kalmış olarak değerlendirilmektedir. Başlıca savaş dışı kalmış kişiler, savaş tutsakları, yaralılar, hastalar ve deniz kazazedeleridir (International Committee of the Red Cross , 1949/2009, s. 25).

2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek 1977 tarihli Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolün 50. maddesi, sivil halkın tanımını yapmıştır (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009, s. 213). Protokole taraf olan tüm devletlerin sivillere karşı, bu kişilerin devletlerinin Protokole taraf olup olmamasına bakılmaksızın özel koruma rejimini uygulamaları kabul edilmiştir. Savaş tutsağı statüsünden yararlanması kabul edilen kişi grupları 1949 Cenevre Harp Esirlerine Yapılacak Muamele ile ilgili Cenevre Sözleşmesi'nde düzenlenmiştir. Sözleşme uyarınca harp esirlerine (savaş tutsaklarına) insancıl muamele yapılması zorunlu tutulmuştur. Şiddetin her türüsü, kötü muamele ve baskı uygulanması yasaklanmıştır (International Committee of the Red Cross, 1949/2009, s. 50). Uluslararası silahlı çatışmalar sırasında kasıtlı öldürmelerin gerçekleştirilmesi, işkence yapılması, bedensel ceza verilmesi, rehin alınması ve toplu cezalar uygulanması yasaklanmıştır. Öğretide insancılık ilkesi olarak da geçen Martens Kaydı uyarınca, silahlı çatışmalar sırasında gereksiz acılar çektirilmesi ve gereksiz kayıpların yaşanmasına sebebiyet verecek silahların ve yöntemlerin kullanılması yasaklanmıştır. Yine, sivillerin ve sivil yerlerin hedef alınması, güven suiistimaline sebep olacak eylemlerin gerçekleştirilmesi yasaklanmıştır (International Committee of the Red Cross, 1997).

Uluslararası silahlı çatışmalar esnasında ayırım gözetmeyen etkileri bulunan konvansiyonel, kimyasal, biyolojik, bakteriyolojik ve yakıcı silahlar ile mayınların kullanımı yasaklanmıştır. İşgal edilen ülkenin yurttaşı olan sivillerin başka bir yere yerleştirilmek üzere yerlerinden edilmesi, karşı tarafın ülkesini işgal eden devletin kendi yurttaşlarını işgal ettiği tarafın ülkesine yerleştirmesi yasaklanmıştır. Savunulmayan kentlere, güvenli bölge ilan olunan yerlere, askersizleştirilmiş ve tarafsız bölgelere saldırılması yasaklanmıştır. Hastaneler, sağlık tesisleri ve ambulanslar gibi kimi tesisler, binalar ve eşyalar silahlı çatışmalar sırasında koruma altına alınmış kabul edilmiştir (Pazarıcı, 2016, s. 545-547). 2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek 1977 tarihli Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokol, sivillerin hayatta kalması için elzem olan gıdalara, tarımsal alanlara, temiz su kaynaklarına, sulama tesislerine, barajlara ve nükleer santrallere saldırı gerçekleştirilmesini yasaklamıştır (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009, s. 216.).

1.2. Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmalar

Bir devletin içinde bulunan silahlı grup ya da grupların mevcut hükümete karşı iktidarı ele geçirebilmek amacıyla giriştikleri silahlı çatışmalar, BM Antlaşmasına kadar uluslararası hukukun kapsamı dışında bırakılmış ve devletlerin iç güvenlik meseleleri olarak değerlendirilmiştir. 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışma Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 2. Protokol ile uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmaları düzenleyen kurallar şekillenmeye başlamıştır. Uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda, Cenevre Sözleşmelerinin 2. Protokolü ile Cenevre

Sözleşmelerinin ortak 3. maddesindeki insancıl hukuk normları uygulanmaktadır (Sur, 2015, s. 287). 2. Protokol, uluslararası olmayan silahlı çatışmalara yönelik olarak üç temel durumu düzenlemiştir. Bunlar, insani muamelenin her tarafa ve kişiye uygulanması; gerçekleşen silahlı çatışmada hasta, yaralı ve deniz kazası geçirenlere hususi bir korumanın sağlanması ve sivillerin korunmasıdır (Pazarıcı, 2016, s. 631).

1949 Cenevre Sözleşmelerinin ortak 3. maddesi uyarınca, uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmanın sözleşmeye taraf devletlerden birinin ülkesinde gerçekleşmesi durumunda hem hükümet kuvvetleri hem de ayaklanan grup, temel insancıl hukuk hükümlerini uygulamakla sorumlu kılınmıştır. Temel insancıl hukuk hükümlerinin uygulanmasının silahlı çatışma halinde olan tarafların hukuki durumlarında herhangi bir değişikliğe sebep olmayacağı bildirilmiştir (International Committee of the Red Cross, 1949/2009). Yani, uluslararası niteliği haiz bulunmayan silahlı çatışmalarda uygulanan bu normlar, ayaklanana savaşıcı sıfatı kazandırmamaktadır. Uluslararası niteliği haiz olmayan silahlı çatışmalarda hükümete karşı ayaklanan grup üyelerine savaşıcı veya ayaklanan sıfatı tanınmazsa herhangi bir uluslararası hukuk statüsü kazanmamaktadırlar. Bu sebeple de gerçekleştirdikleri fiiller, ilgili devletin ulusal ceza yasaları uyarınca değerlendirilmektedir (Pazarıcı, 2016, s. 545).

14 Mayıs 1954 tarihli La Haye Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme'nin 19. maddesi, *uluslararası nitelikte olmayan çatışmalar* başlığı altında incelenmiştir. 19. maddenin 1. fıkrasına göre, uluslararası nitelikte olmamakla birlikte çatışma halindeki taraflardan birinin ülkesinde gerçekleşen silahlı çatışma durumunda taraflar, kültürel mirasa saygı gösterilmesini kabul edeceklerdir. 2. fıkrasına göre çatışmanın tarafları, özel anlaşmalar yoluyla, ilgili Sözleşmenin diğer hükümlerinin tümünü veya bir kısmını yürürlüğe koymaya çalışacaklardır. 3. fıkrasına göre, BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), çatışmanın taraflarına hizmetlerini sunma hakkına sahiptir (UNESCO, 1956).

12 Ağustos 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek 8 Haziran 1977 tarihli Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmalarda Mağdurların Korunmasına İlişkin 2. Protokolün 1. maddesi, bu Protokolün uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmalar için de uygulanacağını bildirmektedir (International Committee of the Red Cross, 1977b/2009, s. 266). Madde 2/1, Sözleşmeye taraf devletlerden birinin meşru silahlı kuvvetleri ile kendisine muhalif silahlı kuvvetler veya sürekliliği olan, belirli bir komuta altında bulunan ve planlanmış askeri operasyonlar gerçekleştirebilmek üzere taraf devletin ülkesinin bir bölümü üzerinde kontrol sağlayabilmiş örgütlü silahlı gruplar arasındaki silahlı çatışmalarda uygulanmaktadır (International Committee of the Red Cross, 1977b/2009, s. 266). Yani, yasal bir hükümete karşı yöneltilen düşmanca eylem kolektif bir nitelik taşıyorsa ve asgari düzeyde bir örgütlenmeyi içeriyorsa, 3. madde anlamında bir silahlı çatışmanın varlığı inkâr edilememektedir (International Committee of the Red Cross, 1963, s. 82-83). Akit Taraflardan birinin silahlı kuvvetleri ile ülkesi üzerinde başkaldıran küçük ve etkisiz bir silahlı grup arasında vuku bulan düzensiz ve düşük yoğunluktaki silahlı çatışmalar, bu kapsam içerisinde değerlendirilmemektedir. Sokak hareketleri ve terör saldırıları gibi iç karışıklıklar, 1949 Cenevre Sözleşmelerinin ortak 3. maddesinde yer alan uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmaların dışında bırakılmıştır (Pazarıcı, 2016, s. 546).

2. İsrail-Filistin İhtilafında Önemli Kırılmalar ve Aksa Tufanı Operasyonu'na Giden Yol

Hamis kelimesi, Arapça'da *gayret* anlamına gelmektedir ve Harakat al-Muqawama al-Islamiya'nın (İslami Direniş Hareketi) kısaltmasıdır. Hamas, 1987 yılında I. İntifadanın başlangıcında Mısır'daki Müslüman Kardeşler örgütünün Gazze'deki üyelerinden biri olan Filistinli Şeyh Ahmed Yasin tarafından kurulmuştur. Müslüman Kardeşler Örgütünün Filistin kanadı olarak kurulan Hamas, Birinci İntifada sırasında Filistin'de sahaya inmiş ve kurulduğu günden bu yana işgal altındaki Filistin topraklarındaki silahlı direnişin ön saflarında yer almıştır (Filiu, 2012, s. 54).

Birinci İntifada'nın ilk günlerinde, Müslüman Kardeşler Örgütü'nün Gazze'deki önde gelen üyeleri, dini ve milliyetçi duyguları harekete geçirmek ve geniş halk gösterilerinin yayılmasını sağlamak amacıyla bir araya gelmiştir. 14 Aralık'ta Müslüman Kardeşler Örgütünün liderleri tarafından halkı İsrail işgaline karşı durmaya çağırılan bir bildiri yayınlanmıştır. Hamas, bu bildiriye ilk tefrika edilmiş bildirisi olarak kabul etse de Ocak 1988 yılında 'Hamas' adını kullanarak broşürler yayınlamaya kadar kendisini bu isimle tanımlamamıştır (Abu-Amr, 1993, s. 9-10).

Hamas, 18 Ağustos 1988 tarihinde İç Tüzüğünü yayınlamıştır. Tüzüğe göre Filistin, hiçbir zaman gayrimüslimlere teslim edilemeyecek bir İslam vatanıdır ve Filistin'in kontrolünü İsrail'den almak için kutsal savaş başlatmak Filistinli Müslümanlar için dini bir görevdir (Encyclopædia Britannica, 2024). Tüzükte Filistin topraklarının, kıyamet gününe kadar tüm Müslüman nesiller için İslami bir emanet olduğu belirtilmiştir (Beaumont, 2023). Tüzüğün 15. maddesine göre, Müslüman topraklardan bir kısmını düşman işgal ettiğinde cihat her Müslüman'a farzdır (May, 2023).

Ocak 1988'de Şeyh Ahmed Yasin, Batı Şeria'da Müslüman Kardeşler Örgütünün üyelerinden ve Kudüs'teki El Aksa Camii'nin vaizlerinden biri olan Şeyh Cemil Hamami'yi Batı Şeria'da Hamas'ın bir şubesini kurması için görevlendirmiştir. Müslüman Kardeşler Örgütü'nün bir kanadı olarak Hamas'ın I. İntifadadaki aktif rolü ve Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) İsrail ile silahlı mücadeleye katılmadığı için eleştirilmesi, Filistin halkında karşılığını bulmuş ve çok geçmeden FKÖ'nün önderlik ettiği laik güçlere ciddi bir meydan okuma haline gelmiştir (Abu-Amr, 1993, s. 12-13).

FKÖ'nün en önemli organı, sürgündeki Filistin parlamentosu sayılan Filistin Ulusal Konseyi'dir. Konsey aynı zamanda, yürütme kurulu üyelerini seçen ve FKÖ'nün politikalarını yöneten en yetkili organdır. Filistin Ulusal Konseyi tarafından seçilen Yürütme Kurulu, hükümet niteliğindedir. Meclisçe belirlenen ana programa göre örgütü fiilen yönetmektedir (Karaman, 1996, s. 103-106). Sürgündeki hükümet olarak hareket eden Filistin Ulusal Konseyi, 1988 yılında Cezayir'de bir toplantı düzenlemiş ve toplantının sonucunda Filistin'in %56,47'sinin Yahudi devletine, %43,53'ünün (BBC NEWS Türkçe, 2024) ise Arap devletine bırakılmasını ve Kudüs'ün uluslararası bir idare altına verilmesini öneren 1947 yılındaki BM kararını kabul ettiklerini açıklamıştır (Ör, 2018, s. 59).

İki devletli çözümü kabul eden FKÖ, BM Güvenlik Konseyi tarafından verilen İsrail'in 1967 yılında işgal ettiği topraklardan çekilmesini öngören 242 sayılı karara dayanan müzakere isteğini dile getirmiştir. 242 sayılı karara göre, savaş yoluyla toprak kazanılamayacağı ve bölge

devletlerinin güven içinde yaşayabilmesi için adil ve kalıcı bir barışın tesis edilmesini gerekliliği ifade edilmiştir. Buna göre, İsrail Silahlı Kuvvetlerinin yaşanan son çatışmalar neticesinde işgal etmiş olduğu topraklardan çekilmesi, savaş durumunun sona erdirilmesi ve bölge devletlerinin ulusal egemenliğine, toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına hanel getirebilecek herhangi bir tehdidin engellenmesi veya güç kullanmaksızın, güvenli sınırlar içinde barış içinde yaşama haklarına saygı gösterilmesi vurgulanmıştır (United Nations, 1967).

1967 ve 1973 Savaşlarının ardından Filistin topraklarına yönelik olarak Güvenlik Konseyi tarafından alınan 242 ve 338 sayılı kararlar uyarınca, Filistin'in meşru sınırları, Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze Şeridini içine alan ve 'Yeşil Hat' olarak bilinen topraklar olarak kabul edilmiştir (Topuz ve Arafat, 2023, s. 262). Güvenlik Konseyi'nin 338 No'lu kararına göre, kararın kabul edilmesinin ardından en geç 12 saat içerisinde mevcut çatışmanın tüm taraflarına, işgal etmiş buldukları mevzilerde tüm ateşi kesmeleri ve tüm askeri faaliyetleri sona erdirmeleri çağrısında bulunulmuştur. 338 No'lu karar uyarınca ilgili taraflara, ateşkes sağlandıktan sonra 242 (1967) sayılı Güvenlik Konseyi kararının uygulanması çağrısında bulunulmuştur. Yine, Ateşkes ile eşzamanlı bir biçimde ve derhal, ilgili taraflar arasında Orta Doğu'da adil ve kalıcı bir barışın tesis edilmesini amaçlayan müzakerelerin başlatılmasına karar verilmiştir (United Nations, 1973).

ABD Dışişleri Bakanı James Baker'ın çabalarının sonucunda 1991 yılında İspanya hükümetinin ev sahipliğinde Madrid'de FKÖ, İsrail, Avrupa Topluluğu, Suudi Arabistan, Suriye, Lübnan, Ürdün, Mısır temsilcileri bir araya gelmiştir. Madrid Konferansının neticesinde alınan kararlardan en önemlisi, İsrail ve Filistin cephesinde bundan sonra kan akıtılmaması kararıdır. Barış görüşmelerinin ardından 10-12 Aralık 1991 tarihleri arasında Washington'da delegeler düzeyinde ve 28-29 Ocak 1992 tarihleri arasında Moskova'da bakanlar düzeyinde toplantılar gerçekleştirilmiştir (Kaştan, 2007, s. 1805).

ABD'nin çabaları neticesinde İsrail, Suriye ve Filistin-Ürdün heyetleriyle ikili görüşmeler gerçekleştirmeyi kabul etmiştir. 20 Ocak 1993 tarihinde Norveç'in Sarpsborg kasabasında Oslo Görüşmeleri gerçekleşmiştir. İsrail'in Filistin topraklarında işgal ettiği yerlerden kademeli olarak çekilmesi karşılığında Filistin, İsrail devletini tanımayı kabul etmiştir. Gerçekleşen görüşmelerin ardından Washington'da İlkeler Deklarasyonu imzalanmıştır (BBC NEWS Türkçe, 2018). 1993 yılında Washington'da İlkeler Deklarasyonu ismiyle de bilinen Oslo Antlaşması, Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 sayılı kararları temelinde, Filistinlilerin Batı Şeria ve Gazze'de kendileri yönetmeleri için bir çerçeve oluşturmuştur (Topuz ve Arafat, 2023, s. 362).

Hamas, Ekim 1991'de Madrid'de düzenlenen barış konferansını protesto etmiş ve (United Nations, 1967) her türlü müzakere girişimine karşı çıkmıştır. Hamas, FKÖ'nün İsrail Devleti ile bir arada var olacak bir Filistin Devletinin kurulması çağrısında bulunan siyasi programını ve BM Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 No'lu Kararlarını kabul etmesini sert bir şekilde eleştirmiştir. Filistin'de halk mücadelesine öncülük edecek İslami bir liderlik kurulmasının gerekliliğini bildirmiştir (Abu-Amr, 1993, s. 12-13). Aynı yıl Hamas'ın silahlı kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları kurulmuştur (Beaumont, 2023). 27 Aralık 2008 tarihine gelindiğinde, İsrail Savunma Kuvvetleri, abluka altındaki Gazze Şeridi'nden İsraili sivillere yönelik gerçekleşen sürekli füze tehdidine karşılık Gazze'de Dökme Kurşun Operasyonu'nu başlattığını duyurmuştur. Operasyonun amacı, terör faaliyetleri için kullanılan altyapıları

vurmak ve Gazze Şeridi'nden İsraili sivilleri hedef alan roket atışlarını durdurmak olarak bildirilmiştir (The Israel Defense Forces, 2017).

Uluslararası Af Örgütü'nün raporuna göre, 22 gün süren Dökme Kurşun Operasyonu sırasında aralarında 300'ü çocuk olmak üzere yaklaşık 1400 Filistinli öldürülmüştür. Binlerce Filistinlinin evsiz kaldığı, yüzlerce iş yeri ve kamu binasının yıkıldığı saldırılar için Uluslararası Af Örgütü tarafından Gazze'de gerçekleştirilen araştırmaların sonucunda, gerçekleşen yıkımın kasıtlı olduğu ve askeri zorunluluk gerekçesiyle haklı gösterilemeyeceği vurgulanmıştır. İsrail güçlerinin ambulansları ve sağlık ekiplerini hedef aldığı; yaralıları kurtarmaya çalışan çok sayıda sağlık çalışanını öldürdüğü belirtilmiştir. Kurtarılabilecek yaralı sivillerin, İsrail güçleri tarafından ambulanslara erişimin engellenmesi nedeniyle hayatını kaybettiği, operasyon boyunca Gazze sınırlarının kapalı tutulduğu ve sivillerin kaçmasına izin verilmediği belirtilmiştir (Amnesty International, 2009).

İsrail, 14 Kasım 2012 tarihinde Gazze'ye hava saldırısı başlatmıştır. Saldırıda İzzeddin el-Kassam Kuvvetleri komutanı Ahmed Said Halil el-Jabari öldürülmüştür. Hamas, İsrail'e roket saldırılarıyla misilleme yapmış ve İsrail ile Hamas arasında 21 Kasım'da ateşkes anlaşması gerçekleşmesine dek karşılıklı saldırılar devam etmiştir. 12 Haziran 2014 tarihinde Batı Şeria'da üç İsraili gencin kaybolmasının ardından İsrail ile Hamas arasındaki gerilim artmıştır. Dönemin İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Hamas'ı İsraili gençleri kaçırmakla suçlamıştır. İsrail güvenlik güçleri, İsraili kayıp 3 gence ulaşmak amacıyla Batı Şeria'da geniş çaplı bir arama operasyonu başlatmıştır. Aralarında Batı Şeria'daki Hamas liderinin de bulunduğu, üye bağları olduğundan şüphelenilen Filistinliler tutuklanmıştır (Encyclopædia Britannica, 2024).

8 Temmuz 2014 tarihinde İsrail, Hamas'ın üye faaliyetleriyle bağlantılı olduğundan şüphelendiği çeşitli hedefleri yok etmek için füze ve havan ateşi kullanarak Gazze Şeridi'nde geniş çaplı bir hava saldırısı başlatmıştır. Bir haftadan uzun süren hava bombardımanının Gazze Şeridi'nden gönderilen roket ateşini durdurmada başarısız olmasının ardından İsrail güçleri, Hamas üyeleri tarafından kullanılan yer altı tünellerini etkisiz hale getirmek amacıyla kara operasyonu başlatmıştır. Ağustos ayı başlarında İsraili liderler kara operasyonunun amacına ulaştığını açıklamış ve İsrail askerlerini ve tanklarını Gazze Şeridi'nden çekmiştir. Ağustos ayının sonlarına doğru taraflar ateşkes gerçekleştirmiştir (Encyclopædia Britannica, 2024).

2018 yılının Mayıs ayında Gazze'de düzenlenen sınır protestoları, İsrail tarafından şiddetli bir tepkiyle karşılanmıştır. Sınırı geçmeye çalışan protestocularının üzerine ateş açan İsrail güçleri, 60 Filistinlinin ölümüne ve 2700 Filistinlinin yaralanmasına sebep olmuştur. 2021 yılında, Müslümanların kutsal Ramazan ayında Doğu Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksa'ya fanatik Yahudiler tarafından baskın düzenlenmesini önlemek amacıyla nöbet tutan Filistinliler ile İsrail polisi karşı karşıya gelmiştir. 7 Mayıs günü İsrail polisi tarafından Mescid-i Aksa'da teravih namazı kılan Filistinli cemaate müdahale edilmiştir. Gerçekleştirilen müdahalenin sonucunda yüzlerce Filistinli sivilin yaralanmasının ardından Hamas, Kudüs'e roket saldırısında bulunmuş, İsrail ise hava saldırısıyla cevap vermiştir. 11 gün süren çatışmaların ardından Hamas ve İsrail arasında ateşkes gerçekleşmiştir (Koyuncu, 2021).

7 Ekim 2023 tarihinde sabah saat 06.30'da Hamas'ın askeri kolu olan İzzeddin el-Kassam Tugayları, Gazze sınırını geçerek İsrail'in güneyine saldırı gerçekleştirmiştir. Operasyon, Hamas'ın 2007 yılında Gazze'nin kontrolünü ele geçirmesinden bu yana gerçekleştirdiği en yoğun operasyon olarak nitelendirilmiştir. Saldırıları, açık hava müzik festivali ile yerleşim alanları da dâhil olmak üzere sivil yerleri hedef almış, 1200 İsraili öldürülmüş; yaklaşık 253 İsraili asker ve sivil rehin alınmıştır. İzzeddin el-Kassam Tugayları'nın komutanı Muhammed ed-Dayf, gerçekleştirilen operasyonunun isminin Aksa Tufanı olduğunu belirtmiştir. Muhammed ed-Dayf, İsrail güçlerinin Mescid-i Aksa'ya yönelik baskınlarını arttırdığını, Müslümanların kutsal mekânlarına saygısızlık ettiğini ve başta kadınlar, çocuklar ve yaşlılar olmak üzere ibadet edenlere saldırılar gerçekleştirdiğini bildirmiştir (Schmitt, 2023).

İsrail Savunma Kuvvetleri ise 7 Ekim 2023 tarihinde, terör örgütü olarak nitelendirdiği Hamas'ın, İsrail'in güneyindeki sivillere saldırdığını; gerçekleştirilen saldırı sonucunda 1300 İsrailinin öldürüldüğünü ve yüzlercesinin Gazze'ye kaçırıldığını belirtmiştir. İsrail Savunma Kuvvetleri, gerçekleştirilen mücadelenin tek amacının Hamas'ın askeri ve idari yeteneklerini ortadan kaldırmak olduğunu açıklamıştır (The Israel Defense Forces, 2023). İsrail, mevcut Gazze ablukasını yoğunlaştırmış, tünellere ve binalara saklanan Hamas üyelerini öldürmek için büyük çaplı bir hava bombardımanı başlatmıştır. Netanyahu 'savaşayız' açıklamasında bulunarak düşman güçlerinin Gazze'den kesin olarak temizlenmesini hedeflediklerini açıklamıştır (BBC NEWS, 2023).

Hamas'ın İsrail topraklarına yaptığı saldırı sırasında İsraili sivilleri öldürmesi, savaş sırasında sivilleri ve mallarını korumak için tasarlanmış Cenevre Sözleşmelerinin sivillere ve muharip olmayanlara insanca muamele edilmesini gerektiren Ortak 3. Maddesi; sözleşmelerin sivil nüfusu saldırılara karşı koruyan I. Protokolünün 51. Maddesi; ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Roma Statüsünün 7. ve 8. Maddelerinde yer alan savaş suçları ve insanlığa karşı suçlarla ilgili hükümlerini ihlal etmektedir (International Committee of the Red Cross, 2009). İsrail ve Filistin, 1949 tarihli dört Cenevre Sözleşmesi'ni onaylamıştır. Filistin 1977 tarihli 3 ek Protokolü de onaylamış olup; İsrail, Sözleşmelere ek I. ve II. Ek Protokolleri onaylamamıştır. Hamas, özellikle Filistin'de kendi militan güçleri üzerinde kontrolü olan fiili bir yönetim otoritesi kurduğundan, Filistin devletinin bir parçası olarak Cenevre Sözleşmelerine ve üç Protokole uymakla yükümlüdür. Filistin devleti aynı zamanda UCM'nin Roma Statüsü'ne taraftır; bu da Hamas liderlerinin ve personelinin, soykırım, insanlığa karşı suçlar veya savaş suçları işlemekten sorumlu tutulabileceği anlamına gelmektedir. İsrail, Roma Statüsüne taraf bir devlet değildir, ancak UCM savcısı, taraf bir devletin toprağı olan Gazze'deki askeri eylemlerini inceleme hakkına sahiptir (Scheffer, 2023).

3. Aksa Tufanı Operasyonunun Silahlı Çatışmalar Hukuku Açısından Sınıflandırılması

Bu bölüm, 7 Ekim 2023 tarihli Aksa Tufanı Operasyonunun tabii olacağı hukuki rejim, silahlı çatışmalar hukukunun iki temel kolundan hangisi kullanılarak açıklanmalıdır? sorusu üzerine inşa edilmiştir. Aksa Tufanı Operasyonunun tabii olduğu hukuki rejim iki farklı senaryo üzerinden incelenmiştir. İlk senaryoda, gerçekleştirilen Aksa Tufanı Operasyonu tabii olacağı hukuki rejim, zemini itibariyle uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışma

kategorisine dâhil edilirken; ikinci senaryoda Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejim, uluslararası silahlı çatışma kategorisine dâhil edilmiştir.

3.1. Birinci Senaryo: Uluslararası Nitelikte Olmayan Bir Silahlı Çatışma Zemini

15 Kasım 1988 tarihinde Cezayir'de bulunan Milletler Sarayı'nda düzenlenen Filistin Ulusal Konseyi toplantısında, başkenti Kudüs olan bağımsız bir Filistin Devletinin kurulmasını da içeren Bağımsızlık Bildirisi ilan edilmiştir. Filistin Devleti şu anda 139 devlet tarafından tanınmaktadır (Permanent Observer Mission of the State of Palestine to the United Nations, 2024). BM Genel Kurulunun 67/19 kararı uyarınca, FKÖ'nün BM'deki Filistin halkının temsilcisi olarak edinilmiş hakları, ayrıcalıkları ve rolü saklı kalmak üzere, 29 Kasım 2012 tarihinde Filistin'e BM'ye üye olmayan gözlemci devlet statüsü tanımıştır (United Nations, 2024a). Bununla birlikte ilk senaryoya göre, Filistin, devlet statüsüne sahip olsa bile Hamas, Haziran 2007'de Gazze'deki hizip çatışmalarından yararlanarak FKÖ hâkimiyetindeki Filistin Yönetimini devirmiş ve Gazze Şeridi'nin kontrolünü ele geçirmiştir² (May, 2023). Dolayısıyla, ilk senaryo uyarınca Gazze Şeridi üzerinde etkin bir hükümet bulunmadığı söylenebilir.

İsrail'in Aksa Tufanı Operasyonu'na karşı başlattığı Demir Kılıç Operasyonu, İsrail tarafından meşru müdafaa hakkının kullanılması olarak değerlendirilmektedir. Meşru müdafaa, bir devletin bir başka devlet tarafından kendisine karşı yöneltilen hukuka aykırı kuvvet kullanma eylemine karşı ivedilikle, orantılı bir şekilde ve doğal olarak cevap vermesidir (Birleşmiş Milletler, 1945, s. 16). BM Antlaşması'nın 51. maddesi meşru müdafaa düzenlemektedir. BM Antlaşması'nın 51. maddesi uyarınca, BM üyelerinden birine silahlı bir saldırı gerçekleştirmesi durumunda, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için Güvenlik Konseyi tarafından gerekli önlemler alınana dek, saldırının hedefi olan üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru müdafaa hakkı saklıdır (Birleşmiş Milletler, 1945, s. 16). Ancak; 11 Eylül terör saldırılarından bu yana genel eğilim, devlet dışı bir aktörün silahlı saldırısı bir devlet namına gerçekleşme bile, devlet dışı bir aktöre karşı meşru müdafaa hakkının kullanılabilmesi yönündedir. Bununla birlikte, İsrail'in bu amaca ulaşmak için güç kullanmasının BM Şartı kapsamındaki meşru müdafaa hakkına uygun olması ve silahlı çatışma hukuku ile uluslararası insancıl hukuka uygun olması önemini korumaktadır (Scheffer, 2023).

Böyle bir durumda meşru müdafaa hakkını kullanan devlet, silahlı saldırıyı bertaraf etmek için aynı şekilde gereklilik, ivedilik ve orantılılık ilkelerine tabidir (Schmitt, 2023). Bununla birlikte, meşru müdafaa hakkını kullandığını beyan eden İsrail'in bu hakkını hangi sınırlılıklar içerisinde ve hangi noktaya kadar kullanabileceğinin belirlenmesi, altı çizilmesi gereken hususlar arasındadır. Meşru müdafaa hakkı çerçevesinde kullanılan gücün, saldırı eylemi ile orantılı olması gerekmektedir. Karşı tarafı cezalandırmak veya intikam almak amacıyla gerçekleştirilen güç kullanımı meşru müdafaa hakkının sınırlarını aşmaktadır. Aynı zamanda sivillere ve sivil yerleşim yerlerine saldırıda bulunmak meşru müdafaa hakkı

² İlgili görüşe bir parantez açmak gerekmektedir. İşgal altındaki Filistin toprakları, üç bölgeyi içine almaktadır. Bunlar, Batı Şeria, Kudüs ve Gazze'dir. Bu topraklarda yaklaşık 4,5 milyon Filistinli yaşamaktadır. Batı Şeria ve Gazze Şeridi, Hamas'ın 2006'daki parlamento seçimlerini kazanmasının ve El Fetih'i Gazze'den çıkarmasının ardından meydana gelen iç çatışmalardan bu yana siyasi olarak bölünmüş durumdadır. İlgili tarihten beri Hamas Gazze Şeridi'ni kontrol ederken, Filistin Yönetimi Batı Şeria'yı kontrol etmektedir (European Council on Foreign Relatio, t.y.).

içerisinde değerlendirilememektedir. İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği askeri eylemler sivil zayıta sebep olmakta, sivil yerleşim yerlerine ve sivil altyapıya zarar vermektedir (Acer, 2023).

İlk senaryo uyarınca Hamas, sürekliliği olan, belirli bir komuta altında bulunan ve planlanmış askeri operasyonlar gerçekleştirebilmek üzere taraf devletin ülkesinin bir bölümü üzerinde kontrol sağlamış bir yapıdır. Hamas'ın Gazze toprakları üzerindeki örgütlenme ve kontrol düzeyi, 1977 tarihli 2. Ek Protokol kapsamında değerlendirilebilecek niteliktedir (Hemptinne, 2023). 1977 tarihli 2. Ek Protokol, uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda sivillerin korunmasına dair hükümler içermektedir (International Committee of the Red Cross, 1977a/2009). Filistin 2. Ek Protokol'ün tarafıdır. Bununla birlikte, 1977 tarihli 2. Ek Protokol'e İsrail Devleti taraf değildir. Bu nedenle bu senaryo altında gerçekleşen silahlı çatışmanın ilkeleri ile bireylerin korunması 1949 Cenevre Sözleşmelerinin ortak 3. Maddesi ile düzenlenmektedir (Hemptinne, 2023). İsrail'in taraf olduğu ve uluslararası teamül hukukunu yansıtan 1949 Cenevre Sözleşmelerinin Ortak 3. Maddesi uyarınca, sivillere zarar verilmesi teamülen yasaklanmıştır (International Committee of the Red Cross, 1949/2009, s. 2). Bununla birlikte, 3. Maddenin 1. Fıkrası uyarınca, *düşmanca eylemlerde aktif rol almayan kişilere* koruma sağlanması hususunun altı çizilmiştir. Dolayısıyla, sivillerin düşmanca eylemlere doğrudan katıldıkları 'süre boyunca' saldırılara karşı korumadan yararlanamayacağı yorumu İsrail tarafından savunulmaktadır (International Committee of the Red Cross, 2006).

1967 yılında İsrail, Doğu Kudüs'ü işgal etmiş, 1980 yılında ise Kudüs'ü başkent ilan etmiştir (BBC NEWS Türkçe, 2018). 20 Ağustos 1980 tarihinde Güvenlik Konseyi, zorla toprak ediniminin kabul edilemez olduğunu teyit eden ve İsrail'in Doğu Kudüs'ü başkent ilan etmesini geçersiz sayan 478 sayılı Kararı almıştır (UNSCR Search engine for the United Nations Security Council Resolutions, t.y.). İsrail 1967 yılında Gazze'yi işgal etmiş ve Yahudi yerleşimleri inşa etmeye başlamıştır. 2005 yılında, Gazze Şeridi'ndeki 21 Yahudi yerleşim birimini boşaltmış ve askerlerini Gazze içinden tahliye etmiştir (BBC NEWS Türkçe, 2018). 18 Ekim 1907 tarihinde La Haye'de İmzalanmış, IV Sayılı, Kara Harbinin Kanunları ve Adetleri Hakkında Sözleşme'nin 42. maddesine göre, düşman ordusunun fiilen yetkisi altında bulunan bir toprak işgal edilmiş olarak telakki edilmektedir. İşgal ancak, bir yetkinin tesis edildiği ve icra edildiği topraklarda geçerli olmaktadır (International Committee of the Red Cross, 1907). Dolayısıyla işgalin gerçekleşmiş olabilmesi için bölgenin, İsrail'in 'etkili kontrolü' altında bulunması şartı karşılanmamaktadır.

İsrail güçleri 2005 yılında Gazze bölgesinden çekildiği için Gazze'nin işgal altında bir toprak olmadığı; dolayısıyla, İsrail güçlerinin Gazze bölgesinde hükümet otoritesini kullanmadığı ileri sürülebilir. Aynı zamanda, İsrail tarafından gerçekleştirilen Dökme Kurşun Operasyonu'nun Gazze'nin kendine özgü koşulları altında gerçekleştirdiği askeri bir operasyon olduğu iddia edilebilir. İsrail güçlerinin Gazze'den çekilmesinden bu yana Gazze'nin Hamas ve diğer organize silahlı gruplar tarafından İsrail'e gerçekleştirilen önemli askeri operasyonların üssü olarak kullanılması, İsrail'in bölgeyi etkin bir şekilde kontrol etmediği tezini güçlendirmektedir (Schmitt, 2023). Bu senaryo uyarınca, Gazze'de yaşanan silahlı çatışma, uluslararası nitelikte olmayan bir silahlı çatışma olarak sınıflandırılabilir. Bununla birlikte, Hamas'ın 2006'daki parlamento seçimlerini kazanmasından bu yana Gazze Şeridi İsrail'in hava, deniz ve kara ablukası altındadır. Gazze Şeridi'nde yaşayan Filistinlilerin

Batı Şeria ile seyahat etme ve ticaret yapma imkânlarını kısıtlamaktadır. Bu durum Gazzeliler için ciddi insani, sosyal ve ekonomik zorluklar yaratmaktadır (European Council on Foreign Relatio, t.y.). Dolayısıyla, İsrail güçlerinin Gazze bölgesinde hükümet otoritesini kullanamadığı ve işgalin gerçekleşmiş olabilmesi için bölgenin, İsrail'in 'etkili kontrolü' altında bulunması şartının karşılanmadığı söylenebilir.

3.2. İkinci Senaryo: Uluslararası Silahlı Çatışma Zemini

Uluslararası hukukun temel süjesi devletlerdir. Devlet, belirli bir ülke parçası üzerinde teşkilatlanmış olarak bulunan ve ülkede yaşayan halk üzerinde yetki kullanma kudretine sahip olan siyasi bir birimdir (Toluner, 1989, s. 1). Diğer bir ifade ile devlet, belirli bir coğrafi alanda hâkim olan siyasi bir otorite altında yaşayan insan topluluğundan meydana gelen ve devamlılığı bulunan egemen bir varlıktır (Sur, 2015, s. 104). 1933 yılında imzalanan Montevideo Sözleşmesi'nin 1. maddesi, uluslararası hukukun bir süjesi olarak devletin sahip olması gereken dört temel unsuru ortaya koymaktadır. Bunlar, kalıcı bir nüfus, tanımlanmış ülke toprağı, siyasi bir otorite ve diğer devletlerle ilişki geliştirme kapasitesidir (Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States, 1934). Bununla birlikte, kurucu unsurlar arasında sayılan diğer devletlerle ilişki geliştirme kapasitesi, tartışmalıdır. Buna göre, tanıma bir devletin kurucu öğelerinden biri değildir. Öteki devletler tarafından tanınmayan bir devlet, fiilen var olduğu sürece uluslararası sistemde hesaba katılmak durumundadır. Devletlerin Hak ve Görevlerine Dair Montevideo Sözleşmesi'nin 3. maddesi uyarınca, devletin siyasi varlığı diğer devletler tarafından tanınmasından bağımsızdır (University of Oslo The Faculty of Law , 1934).

28 Mayıs 1964 tarihinde FKÖ tarafından ilan edilen Filistin Ulusal Şartı'nın 5. ve 6. maddelerinde, resmi olarak ilk kez Filistin halkı tanımlanmıştır. Bu tanımlama, devlet olmanın şartlarından olan insan unsurunun açıklığa kavuşması açısından önem arz etmektedir. Filistin Ulusal Şartı'nın 5. maddesine göre, *Filistinlilik*, babadan oğula geçen, kalıcı ve gerçek bir özelliği ifade etmektedir. Filistin Ulusal Şartı'nın 6. maddesine göre, Filistin halkı, bugün Filistin'de yaşamını sürdürsün veya sınır dışı edilmiş olsun, 1947 yılına kadar Filistin'de yaşamış Arap vatandaşlarını kapsamaktadır. 1947 yılından sonra Filistinli Arap bir babadan doğan her çocuk, Filistinlidir (Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, 1964).

Worldometer'ın verilerine göre, 2024 tarihi itibarıyla Filistin Devletinin nüfusu 5.371.230'dur (Worldometers, 2024). Bugün Filistin halkını oluşturan nüfusun 2,1 milyonu Gazze Şeridi'nde, 3,2 milyondan fazlası ise Batı Şeria'da bulunmaktadır (World Population Review, 2024). 1993 yılında İsrail devleti, Oslo İlkeler Bildirgesi'nde Filistin halkını, siyasi hakları bulunan bir halk olarak tanıdığını deklare etmiştir (Shlaim, 2013, s. 272). Ayrıca pek çok devlet ve uluslararası kuruluş, Filistin halkını tanımakta ve bölgede yaşayan halkı ifade etmek için 'Filistin halkı' terimini kullanmaktadır (Nevo ve Megiddo, 2009, s. 107).

Ülke toprağı koşulu bakımından incelendiğinde, Yeşil Hat olarak anılan sınırlar, Filistin Devletinin meşru ülke toprağı olarak kabul edilmektedir. Adını, çizildiği yeşil işaretten alan Yeşil Hat, 1948 Arap-İsrail savaşının ateşkes hattıdır. Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze şeridini kapsayan bu Hat, 1967 yılında İsrail'i Altı Gün Savaşı ile ele geçirdiği topraklardan ayıran çizgi haline gelmiştir (J Street, 2024). Filistin Ulusal Konseyi, 1988 tarihli bağımsızlık

bildirgesiyle, BM Genel Kurulu'nun 22 Kasım 1967 tarih ve 242 sayılı Kararı ve 22 Ekim 1973 tarih ve 338 sayılı Kararını referans göstererek Yeşil Hattı, Filistin ülkesi olarak ilan etmiştir.

Belirli bir toprak parçası üzerinde kendi kendini yönetebilme yeteneğini haiz örgütlü siyasal bir organizasyonun varlığı bakımından incelendiğinde, ilk kez Gazze'de 1948 yılında Geçici Filistin Yönetimi ve Filistin Ulusal Konseyi kurulmuştur. 1964 yılında ise örgütlü siyasal bir yapı olarak FKÖ kurulmuştur. 1974 yılına gelindiğinde Arap Birliği ve İslam Konferansı Örgütü, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olduğunu kabul etmiştir. Yine 1974 yılında BM Genel Kurulu 3236 sayılı kararı kabul etmiştir. 3236 sayılı karar ile Filistin Halkının başta self determinasyon hakkı olmak üzere, devredilemez ve vazgeçilemez haklarının varlığı teyit edilmiştir (Bölme ve ark., 2011, s. 7-8).

BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen 3237 sayılı karar FKÖ'yü BM'ye gözlemci üye olarak kabul etmiştir. 13 Eylül 1993 tarihinde imzalanan I. Oslo Antlaşması'nın 1. maddesi uyarınca, Gazze Şeridi ve Batı Şeria üzerinde Filistin halkı tarafından bir yönetimin kurulabileceği, İsrail Devleti tarafından kabul edilmiştir. 15 Kasım 1988 tarihinde Filistin Ulusal Konseyi tarafından BM Genel Kurulu'nun 242 sayılı kararı kabul edilmiş ve Filistin Devleti ilan edilmiştir. BM Genel Kurulu tarafından 1998 yılında Filistin'in BM çalışmalarına ve uluslararası konferanslara katılabilmesine karar verilmiştir (Bölme ve ark., 2011, s. 7-8).

15 Kasım 1988 tarihinde bağımsız bir Filistin Devletinin kurulduğu ilan edilse de bugün Filistin toprakları İsrail işgali ve ablukası altındadır. Uluslararası Adalet Divanı'nın 9 Temmuz 2004 tarihli İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları Konusundaki Danışma Görüşü, Filistin topraklarının İsrail tarafından işgal edildiğinin tanınması açısından önemlidir. İlgili davada, Doğu Kudüs ve çevresi de dâhil olmak üzere İşgal altındaki Filistin topraklarında İsrail tarafından inşa edilen duvarın hukuki sonuçları ve uluslararası hukuka uygunluğu incelenmiştir (International Court of Justice, 2004).

Uluslararası Adalet Divanı'nın 2625 sayılı Genel Kurul kararında ortaya konan halkların kendi kaderini tayin hakkı ilkesine dikkat çekmiştir. Divan, örf ve adet hukukunun bir parçası haline geldiğini söylediği 1907 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin hükümlerine ve 1949 tarihli Dördüncü Cenevre Sözleşmesine atıfta bulunmuştur. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi insan hakları sözleşmelerinin İşgal Altındaki Filistin Topraklarında geçerli olduğunu tespit etmiştir (International Court of Justice, 1986).

Divan, duvarın inşasının ve ona bağlı rejimin kalıcı hale gelebilecek bir oldubitti yarattığını ve fiilin ilhakla eşdeğer olduğu tespitini yapmıştır. Duvar inşasının İşgal Altındaki Filistin Topraklarının demografik yapısında ilave değişikliklere yol açtığı ve Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanmasına engel oluşturduğu kaydedilmiştir. Divan, İsrail'e Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkına saygı duyma yükümlülüğünü hatırlatarak bu ihlallerin sonuçlarını değerlendirmeye devam etmiştir. Divan, Dördüncü Cenevre Sözleşmesine taraf olan tüm devletlerin, Şarta ve uluslararası hukuka saygı gösterirken, İsrail'in bu Sözleşmede yer alan uluslararası insancıl hukuka uyma yükümlülüğü altında olduğuna da dikkat çekmiştir (International Court of Justice, 2004).

Oslo Anlaşması ile geçici Filistin Otoritesi kurulmuş ve kurulan Filistin Otoritesi tarafından 1995 yılında seçim kanunu ilan edilmiştir. Yaser Arafat 1996'da gerçekleştirilen ilk

seçimlerde Filistin Otoritesinin başkanı seçilmiştir. 1996 seçimlerinde ayrıca 88 üyeli Filistin Otoritesi Konseyi kurulmuştur (Bölme ve ark., 2011, s. 8-9). Böylece Filistin toprakları üzerinde, Montevideo sözleşmesinin üçüncü kriteri olan, örgütlü, demokratik yollarla iktidara gelmiş ve egemenlik sahibi bir siyasal otorite şartı sağlanmıştır. 2005 yılında Filistin Yönetimi Başkanı Mahmud Abbas ile İsrail Başbakanı Ariel Şaron, İsrail'in işgal ettiği bazı Filistin topraklarından askerlerini kademeli olarak geri çekmeye hazırlandığını duyurmuştur. Gerçekleştirilen uzun müzakerelerin ardından İsrail kademeli olarak Gazze Şeridi'nden askerlerini geri çekmiştir (May, 2023). Filistin Ulusal Konseyi'nde çoğunluğu elde eden Hamas, 2007 yılında düzenlenen seçimleri kazanmış, Gazze'yi El Fetih'den teslim alarak bu bölgede yönetimi ele geçirmiştir (BBC NEWS Türkçe, 2018).

31 Ekim 2011 tarihinde UNESCO, Filistin'i üye olarak kabul etmiştir. FKÖ, Filistin halkının temsilcisi olarak BM Genel Kurul görüşmelerine katılmaya davet edilmiştir. BM Genel Kurulu tarafından 29 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen 67/19 sayılı kararla Filistin'e BM'ye üye olmayan gözlemci devlet statüsü verilmiştir. Filistin halkının 1967 yılından bu yana işgal edilmiş durumda bulunan Doğu Kudüs de dâhil olmak üzere Filistin topraklarında kendi kaderini tayin hakkı teyit edilmiştir. 15 Kasım 1988 tarihinde, FKÖ'nün gözlemci statüsüne hâle getirmeksizin, BM sistemindeki Filistin Kurtuluş Örgütü adı yerine Filistin adının kullanılmasına karar verilmiştir (United Nations, 2012).

Filistin, 2 Ocak 2015 tarihinde Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin tam üyeliğine kabul edilmiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Lahey'deki Mahkeme merkezinde, Filistin'in Roma Statüsüne taraf 123. devlet olarak kabul edilmesi için bir tören düzenlemiştir. Filistin, katılım belgesini 2 Ocak 2015 tarihinde BM Genel Sekreterine tevdi etmiştir. 6 Ocak 2015 tarihinde BM Genel Sekreteri, Roma Statüsüne katıldığını kaydetmiştir. Filistin, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin temelini oluşturan Roma Statüsüne taraf bir devlet olarak Statünün tanıdığı tüm hak ve sorumluluklarla donatılmıştır. Roma Statüsü, Filistin için ileriye yönelik yargı yetkisiyle 1 Nisan 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Parliamentarians for Global Action, t.y.).

İkinci senaryonun muhtevasını oluşturan uluslararası silahlı çatışmalar, devletler arasında vuku bulan silahlı çatışmalardır. Bununla birlikte, 2 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolün 1. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, devletler ile sömürge durumunda olup self determinasyon hakkını kullanan halkların, yabancı kuvvet işgaline ve ırkçı rejimlere karşı mücadele verdiği silahlı çatışmalar da uluslararası silahlı çatışmalar kapsamına alınmıştır (Sur, 2015, s. 287). Aksa Tufanı Operasyonu, Filistin halkının self determinasyon hakkı bakımından incelendiğinde, self determinasyon hakkı tüm halkların kendilerini sömürgecilikten veya yabancı tahakkümden kurtarma hakkı olarak tanımlanmakla birlikte, temelde dışsal self determinasyon ve içsel self determinasyon hakkı olarak ikiye ayrılmaktadır. Dışsal self determinasyon hakkı, halkların sömürgecilikten ve yabancı işgalinden kurtularak bağımsızlık elde etmesi veya üçüncü bir devletle birleşmesi hakkı iken içsel self determinasyon hakkı, halkların kendi siyasi, ekonomik ve sosyal sistemlerini özgürce seçme hakkıdır (Senese, 1989, s. 19).

Self determinasyon hakkı, BM Antlaşmasının 1. maddesinin 2. fıkrasında ve 55. maddesinde düzenlenmiştir. 1. maddenin 2. fıkrasına göre BM sistemi, uluslararası sistemde yer alan halkların hak eşitliğine ve halkların kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi

ilkesine saygı gösterme üzerine kurulmuştur. 55. maddeye göre BM, uluslararası sistemde yer alan halkların hak eşitliğine ve halkların kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi için gerekli koşulları yaratmak üzere gerekli kolaylaştırmaları yapmayı kabul etmiştir (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, t.y.).

BM Genel Kurulu 4 Aralık 1950 tarihli beşinci oturumunda halkların ve ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkını temel bir insan hakkı olarak tanımıştır. Paris'teki 6. Oturumda alınan 545 (VI) sayılı karara göre Genel Kurul, uluslararası barış ve güvenliği ilerletmek ve uluslararası eşit haklar ve kendi kaderini tayin etme ilkesine saygı temelinde dostane ilişkiler geliştirmeyi kabul etmiştir. BM Antlaşmasında belirtilen ilkeyi yeniden teyit ederek, tüm halkların ve ulusların kendi kaderini tayin etme hakkına ilişkin bir maddenin Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerine dâhil edilmesini desteklemiştir. Tüm devletlerin, BM'nin amaçları ve ilkelerine uygun olarak bu hakkın gerçekleştirilmesini desteklemesi gerektiğinin altını çizmiştir. 545 (VI) sayılı karar uyarınca, self determinasyonun bir hak olduğu, halkların da self determinasyon haklarını kullanma hakkına sahip oldukları bildirilmiştir (United Nations Digital Library , 1952).

BM Genel Kurulu tarafından 30 Kasım 1970 tarihinde kabul edilen 2649 sayılı kararın 29. maddesinde, İsrail'in Filistin halkının temel haklarını sürekli ve kasıtlı olarak ihlal ettiği belirtilmiş ve Filistin halkının kendi kaderini tayin etme ve bağımsızlığını kazanmasına engel teşkil eden eylemleri kınanmıştır (United Nations, 1983). BM Genel Kurulu tarafından 22 Kasım 1974 tarihinde alınan 3236 sayılı kararda, Genel Kurul, Filistin halkının BM Antlaşması uyarınca self determinasyon hakkına sahip olduğunu kabul etmiş, Filistin halkının devredilemez haklarından, özellikle de self determinasyon haklarından yararlanmasının engellendiğini belirtmiştir. Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını onaylayan ilgili kararlarını hatırlatarak, Filistin halkının devredilemez haklarını yeniden teyit etmiştir (United Nations, 1974). BM Genel Kurulu'nun 29 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen 67/19 sayılı kararı uyarınca, Filistin halkının 1967 yılından bu yana işgal edilmiş durumda bulunan Filistin topraklarında self determinasyon hakkına sahip olduğu deklare edilmiştir (International Court of Justice, 2012).

SONUÇ

7 Ekim 2023 tarihli Aksa Tufanı Operasyonunun tabii olacağı silahlı çatışmalar hukuku kategorisinin belirlenmesi açısından iki senaryo incelenmiştir. Oluşturulan iki senaryonun çatısı, Aksa Tufanı Operasyonunun tabii olacağı hukuki rejimin silahlı çatışmalar hukukunun iki temel kolundan hangisi kullanılarak açıklanabileceği sorusu üzerinden şekillendirilmiştir. Uluslararası silahlı çatışmalar, devletlerin arasında vuku bulan silahlı çatışmalar olarak kabul edilmektedir. Filistin, 1933 yılında imzalanan Montevideo Sözleşmesi'ne göre uluslararası hukukun bir süjesi olarak devlet olmanın dört kriterini yerine getirmektedir. Filistin'in uluslararası kuruluşlarda temsil edilmesi, uluslararası hukuki kişiliğinin olduğu ve bir devlet olarak kabul gördüğünün kabulü açısından önem taşımaktadır. BM'de gözlemci devlet statüsünü kazanmasının yanı sıra yalnızca devletlerin katılabildiği Uluslararası Ceza Mahkemesine üye olması, Filistin'in zimni olarak devlet statüsü kazandığını gözler önüne sermektedir (United Nations, 2024b).

Bununla birlikte, devletler ile sömürge durumunda olup self determinasyon hakkını kullanan halkların, yabancı kuvvet işgaline ve ırkçı rejimlere karşı mücadele verdiği silahlı çatışmalar da uluslararası silahlı çatışmalar kapsamına alınmıştır. 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ortak madde 2'ye göre uluslararası silahlı çatışmadan bahsedebilmek için çatışmanın iki ya da daha fazla devlet arasında gerçekleşmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, 2 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışma Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolde, sömürgeci güçlere, yabancı devlet işgaline ve ülkelerindeki ırkçı rejime karşı self determinasyon hakkını kullanan halkların ulusal kurtuluş savaşlarında uluslararası silahlı çatışma kurallarının uygulanması öngörülmüştür.

BM Antlaşmasının 2. maddesinin 4. fıkrası, devletlerin uluslararası ilişkileri açısından geçerli tutulmuş olup ülke içerisinde yaşanan iç savaş veya ayaklanma gibi durumlar bu yasağın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte, bu duruma bir kural dışılık olarak self determinasyon ilkesi getirilmiştir. Self determinasyon ilkesi uyarınca, sömürge yönetimi altında bulunan toplumların sömürge rejimden bağımsızlıklarını kazanma mücadelesi, devletlerin iç güvenlik meselesi olarak değerlendirilmemiş, madde 2/4'te belirtilen biçimiyle kuvvet kullanılmasının yasaklanması ilkesi kapsamına alınmıştır.

BM Genel Kurulu'nun 4 Aralık 1950 tarihli beşinci oturumunda halkların ve ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkının temel bir insan hakkı olduğu kabul edilmiştir. BM Genel Kurulu, Filistin halkının 1967 yılından bu yana işgal edilmiş durumda bulunan Filistin topraklarında self determinasyon hakkına sahip olduğunu teyit etmiştir. Dolayısıyla, operasyonun gerçekleştiği andan itibaren çatışmanın, 2 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışma Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 1. Protokolde yer alan sömürgeci güçlere, yabancı devlet işgaline ve ülkelerindeki ırkçı rejime karşı self determinasyon hakkını kullanan halkların ulusal kurtuluş savaşlarında uluslararası silahlı çatışma kurallarının uygulanması kriterini karşıladığı görülmektedir.

Self determinasyon hakkı dışsal self determinasyon ve içsel self determinasyon olarak ikiye ayrılmaktadır. Dışsal self determinasyon hakkı, halkların sömürgecilikten ve yabancı işgalinden kurtularak bağımsızlık elde etmesi veya üçüncü bir devletle birleşmesi hakkını ifade etmekte olup, Filistin halkının dışsal self determinasyon hakkını kullandığı söylenebilir. Filistin Ulusal Konseyi'nde çoğunluğu elde eden ve 2007 yılında düzenlenen seçimleri kazanarak Gazze'yi El Fetih'ten teslim alan Hamas, İsrail tarafından işgal edilen Gazze Şeridi üzerinde yaşayan Filistin halkını temsil etmektedir. Aksa Tufanı Operasyonu Batı Şeria'yı değil Gazze Şeridi'ni hedef almaktadır. Dolayısıyla, Aksa Tufanı Operasyonu Filistin halkı tarafından kullanılan dışsal self determinasyon hakkının bir yansıması olarak değerlendirildiğinde, ilgili silahlı çatışma sırasında uygulanacak hukuki rejimin, uluslararası silahlı çatışmalar rejimi olduğu görülmektedir. Uluslararası silahlı çatışmalar rejimi içerisinde değerlendirilmesi, ulusal bağımsızlık savaşının 'uluslararasılaştırılması' yönündeki çabaları arttırması ve kuvvet kullanma hakkına sahip meşru bir birim olduğu yönündeki fikri güçlendirmesi bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca İsrail, Aksa Tufanı Operasyonu'nun gerçekleşmesinden bir gün sonra *savaş* ilan etmiştir (Al Jazeera Media, 2023).

Cenevre Sözleşmeleri ortak madde 2, savaş halinin devletler arasında vuku bulduğunu söylemektedir. Buna göre, İsrail tarafından gerçekleştirilen savaş ilanı, Filistin'in devlet olduğu görüşünü perçinlemektedir. Buna göre, tarafların statüsü dikkate alındığında ikinci

senaryonun bağlayıcılığı üzerinde durulmuş ve Aksa Tufanı Operasyonu'nun tabii olacağı hukuki rejimin, zemini itibariyle uluslararası silahlı çatışmalar hukukuna tabi olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, uluslararası silahlı çatışmalar hukuku açısından İsrail, yalnızca Hamas militanlarını ve onların askeri altyapısını hedef almak ve sivil kayıpları ve sivil altyapının tahribatını en aza indirmek için gerekli tüm önlemleri almalıdır. İsrail'in hava ve kara harekâtı, sivil-savaşan ayrımı, orantılılık ve askeri gereklilik gibi hukuki ilkeler tarafından yönlendirilmelidir. Çatışma sonrasında yerinden edilmiş sivillerin geri dönüşüne izin vermelidir. Sivillerin bir çatışma alanından geçici olarak tahliyesi yasal olarak talep edilebilirken, sivil nüfusu evlerinden kalıcı olarak uzaklaştırmak uluslararası silahlı çatışmalar hukukuna aykırıdır. Bugün İsrail tarafından düzenlenen operasyonlar, Filistinli sivil halk için büyük zorluklar yaratmaktadır ve İsrail bu zor koşulları iyileştirmek için tedbirler almalıdır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapmış olduğum bu çalışmada sunmuş olduğum veri ve analizleri, elde ettiğim bilgileri, belgeleri ahlaki kurallar ve akademiye uygun kurallar çerçevesinde elde ettiğimi bildiririm. Yine elde ettiğim tüm bilgileri, dokümanları ve neticeleri bilimsel kaynaklardan etik kurallarına uyarak yararlandığımı bildiririm. Yaptığım çalışmamda faydalandığım tüm eserlerin uygun atıflarda bulunarak kaynak gösterimi yaptığımı ve kullandığım verilerde bir farklılık oluşturmadığımı, çalışmamın özgünlük yönünden uygunluğunu bildiririm. Aksi bir hal ortaya çıktığında aleyhime oluşacak her türlü hak kayıplarını kabul ettiğimi açıklarım.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Hazırlanmış olan bu çalışma sadece bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanmasında çıkar çatışması yaşanacak herhangi bir durum bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Abu-Amr, Z. (1993). Hamas: A Historical and Political Background. *Journal of Palestine Studies*, 22(4), 5–19. <https://doi.org/10.2307/2538077>

Acer, Y. (2023, Ekim 10). Uzmanlar cevaplıyor: İsrail-Filistin çatışması. <https://www.setav.org/uzmanlar-cevapliyor/uzmanlar-cevapliyor-israil-filistin-catismasi> adresinden 13 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.

Al Jazeera Media. (2023, Ekim 8). Israel declares state of war, attacks on Gaza intensify. <https://www.aljazeera.com/gallery/2023/10/8/intense-battles-as-israel-declares-state-of-war> adresinden 18 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.

Amnesty International. (2009, 9 Temmuz). Israel/Gaza: Operation 'cast lead'- 22 days of death and destruction facts and figures. <https://www.amnesty.org/en/wp->

content/uploads/2021/07/mde150212009eng.pdf adresinden 7 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

BBC NEWS. (2023, Şubat 24). Israel's PM Netanyahu lays out Gaza plan for after the war. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68379646> adresinden 1 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.

BBC NEWS Türkçe. (2018, Mayıs 15). İsrail-Filistin sorunu: 1799'dan günümüze Filistin tarihi. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44128837> adresinden 6 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

BBC NEWS Türkçe. (2024, Eylül 3). 1799'dan günümüze Filistin tarihi: Siyonizm, İsrail işgali, savaşlar ve hasretle beklenen barış. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cq5d72y272po> adresinden alınmıştır.

Beaumont, P. (2023, Ekim 12). What is Hamas, the militant group that rules Gaza? <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/12/what-is-hamas-the-militant-group-that-rules-gaza> adresinden 6 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Birleşmiş Milletler. (1945). Birleşmiş Milletler Antlaşması. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf adresinden 3 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1976, Mart 23). Kişisel ve siyasal haklar uluslararası sözleşmesi. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf adresinden 1 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.

BM Enformasyon Merkezi. (2007, Mayıs 22). Devletler arasında Birleşmiş Milletler Şartı'na uygun şekilde dostane münasebetler kurma ve iş birliği yapmaya dair milletlerarası hukuk ilkeleri hakkında bildiri. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020095256bm_30.pdf adresinden 24 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.

Bölme, S., Ulutaş, U., Torlak, F. ve Ziya, S. (2011, Eylül). Birleşmiş Milletler 'de Filistin oylaması: Devlete doğru mu?. *SETA Analiz*, 4-20.

Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States. (1934, Aralık 26). United Nations treaty collection. <https://treaties.un.org/pages/showdetails.aspx?objid=0800000280166aef> adresinden 6 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Eidgenössische Technische Hochschule Zürich. (1964). Palestine national charter. https://www.files.ethz.ch/isn/125413/2123_Palestinian_National_Charter.pdf adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Encyclopædia Britannica. (2024). Hamas Palestinian nationalist movement. <https://www.britannica.com/topic/Hamas/Conflict-with-Israel> adresinden 6 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Ereker, F. (2004). İlkçağlardan günümüze haklı savaş kavramı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(3), 1-36.

- European Council on Foreign Relatio. (Tarih yok). Occupied palestinian territory (OPT). https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/opt/ adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Filiu, J. P. (2012). The origins of Hamas: Militant legacy or Israeli tool?. *Journal of Palestine Studies*, 41(3), 54-70. <https://doi.org/jps.2012.XLI.3.54>
- Greenwood, C. (1996). International humanitarian law and the Tadic Case. *European Journal of International Law*, 7(2), 265-282. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.ejil.a015513>
- Grotius, H. (1625). *Savaş ve barış hukuku* (S. L. Meray, Çev.). Ankara Üniversitesi Basımevi. (1967).
- Hemptinne, J. D. (2023, Kasım 13). Classifying the Gaza conflict under international humanitarian law, a complicated matter. <https://www.ejiltalk.org/classifying-the-gaza-conflict-under-international-humanitarian-law-a-complicated-matter/> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross [ICRC]. (1907). Convention (IV) respecting the laws and customs of war on land and its annex: Regulations concerning the laws and customs of war on land. International Humanitarian Law Database. Retrieved from <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/hague-conv-iv-1907> adresinden 24 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (Tarih yok). Convention for the amelioration of the condition of the wounded in armies in the field. Geneva, 22 August 1864. <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gc-1864> adresinden 24 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (1963). Humanitarian aid to the victims of internal conflicts. <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400015072a.pdf> adresinden 28 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (1997). The Martens Clause and the laws of armed conflict. <https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/article/other/57jnhy.htm> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (2006, Aralık 13). Israel, the targeted killings case. <https://casebook.icrc.org/case-study/israel-targeted-killings-case> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Committee of the Red Cross. (2009). *12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve ek protokolleri* (M. B. Yamaner, A. E. Öktem, B. Kurtdarcan ve M. C. Uzun, Çev.). Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1949, 1977a, 1977b).
- International Court of Justice. (1986). Judgment of 27 June 1986. <https://www.icj-cij.org/node/103143> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

- International Court of Justice. (2004). Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian territory. <https://www.icj-cij.org/case/131> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Court of Justice. (2012). Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian territory. <https://www.icj-cij.org/case/131> adresinden 29 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991. (1999, Temmuz 15). *The Prosecutor v. Duško Tadic, Case No.: IT-94-1-T ("Judgement")*. <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf> adresinden 24 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Israeli Ministry of Foreign Affairs, (2009, Temmuz). The operation in Gaza, factual and legal aspects. <https://www.gov.il/en/pages/the-operation-in-gaza-factual-and-legal-aspects> adresinden 26 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- J Street. (2024). J Street. The green line <https://jstreet.org/the-green-line/> adresinden 23 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- Karaman, M. L. (1996). Filistin Kurtuluş Örgütü. <https://islamansiklopedisi.org.tr/filistin-kurtulus-orgutu> adresinden 23 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- Kaştan, Y. (2007). Ortadoğu'da Arap İsrail mücadeleleri ve Türkiye. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongres Bildirileri (ICANAS)*, 1797-1817. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Kellogg-Briand Pact 1928. (Tarih yok). Kellogg-Briand Pact 1928. <https://loveman.sdsu.edu/docs/1928KelloggBriand.pdf> adresinden 23 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- Keskin, F. (1998). *Uluslararası hukukta kuvvet kullanma: Savaş, karışma ve Birleşmiş Milletler. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.*
- Koyuncu, H. (2021, Mayıs 10). Mescid-i Aksa'da olaylar sürüyor: Gerginlik nasıl başladı, nedenleri neler?. <https://tr.euronews.com/2021/05/10/mescid-i-aksa-da-olaylar-suruyor-gerginlik-nas-l-baslad-nedenleri-neler> adresinden 7 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- May, T. (2023, Ekim 8). A quick look at Hamas. <https://www.nytimes.com/2023/10/08/world/middleeast/hamas-military-gaza-explained.html> adresinden 5 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Nevo, Z. ve Megiddo, T. (2009). Lessons from Kosovo the law of statehood and Palestinian unilateral independence. *Journal of International Law and International Relations*, 5(2), 90-114.
- Ör, Ç. (2018, Mayıs). Birleşmiş Milletler 1947 Filistin'i taksim planı ve Türkiye. *Türk Yurdu*, (369), 59-63.

- Parliamentarians for Global Action. (Tarih yok). Palestine and the Rome statute. <https://www.pgaction.org/ilhr/rome-statute/palestine.html#:~:text=Palestine%20acceded%20to%20the%20Rome,%2C%202015%2C%20with%20prospective%20jurisdiction> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Pazarıcı, H. (2016). *Uluslararası hukuk*. Turhan Kitabevi.
- Permanent Observer Mission of the State of Palestine to the United Nations New York. (2024). Diplomatic relations. <https://palestineun.org/about-palestine/diplomatic-relations/> adresinden 5 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Reisman, W. ve Silk, J. (1988). Which law applies to the Afghan conflict. *American Journal of International Law*, 82(3), 459-486, <https://doi.org/10.2307/2202961>
- Scheffer, D. J. (2023, Aralık 19). What International Law Has to Say About the Israel-Hamas War. Council on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/article/what-international-law-has-say-about-israel-hamas-war> adresinden alınmıştır.
- Schmitt, M. N. (2023, Ekim 10). Israel – Hamas 2023 Symposium – The legal context of operations Al-Aqsa flood and swords of iron. <https://lieber.westpoint.edu/legal-context-operations-al-aqsa-flood-swords-of-iron/> adresinden 7 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Senese, S. (1989). External and internal self-determination. *Social Justice*, 16(1(35)), 19-25.
- Shlaim, A. (2013). The rise and fall of the Oslo Peace Process. L. Fawcett (Ed.), *International relations of the Middle East* (s. 268-280) içinde. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/hepl/9780198809425.003.0013>
- Sönmezoğlu, F. (2017). *Uluslararası ilişkiler sözlüğü*. DER Yayınları.
- Sur, M. (2015). *Uluslararası hukukun esasları*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Taşdemir, F. (2009). *Uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmalar hukuku* (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Taylor, B. ve Botea, R. (2008). Tilly Tally: War-making and state-making in the contemporary third world. *International Studies Review*, 10(1), 27-56. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2486.2008.00746.x>
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (Tarih yok). Birleşmiş Milletler Antlaşması. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu-Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı. (2023, 3 Haziran). Briand-Kellog Pakti (1928). <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/briand-kellog-pakti-1928/> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü. (2003, Nisan 25). Medenî ve siyasi haklara ilişkin uluslararası sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısı ve dışişleri komisyonu raporu (1/589).

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0150.pdf> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

The Israel Defense Forces. (2017, Ekim 30). Operation cast lead. <https://www.idf.il/en/minisites/wars-and-operations/operation-cast-lead/> adresinden 7 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

The Israel Defense Forces. (2023). The Hamas-Israel war. <https://www.idf.il/en/minisites/hamas-israel-war-24/> adresinden 7 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Toluner, S. (1989). *Milletlerarası hukuk dersleri devletin yetkisi (Yer ve kişiler bakımından çevresi ve niteliği)*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Topuz, Z. ve Arafat, M. (2023). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının Filistin-İsrail barış sürecine etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 78(2), 357-380. <https://doi.org/10.33630/ausbf.1065955>

UNESCO. (1956, Eylül 4). Convention for the protection of cultural property in the event of armed conflict with regulations for the execution of the convention. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-protection-cultural-property-event-armed-conflict-regulations-execution-convention?hub=415> adresinden 15 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (1967, Kasım 22). Security Council Resolution 242: The situation in the Middle East. <https://peacemaker.un.org/middle-east-resolution242> adresinden 15 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (1973, Ekim 22). Security Council Resolution 338: Ceasefire in the Middle East. <https://peacemaker.un.org/middleeast-resolution338> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (1974). The General Assembly twenty ninth session. <https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2016/05/ARES3236XXIX.pdf> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (1983). Right of peoples to self-determination – GA resolution. United Nations the question of Palestine: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-184195/> adresinden 3 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (2012, Aralık 4). Resolution adopted by the General Assembly on 29 November 2012. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/479/74/PDF/N1247974.pdf?OpenElement> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (2024a, Nisan 18). Palestine's status at the UN explained. UN News Global perspective Human stories. <https://news.un.org/en/story/2024/04/1148351> 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations. (2024b, Mayıs 10). At emergency special session, General Assembly overwhelmingly backs membership of Palestine to United Nations, Urges Security

Council support bid. <https://press.un.org/en/2024/ga12599.doc.htm> 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations Digital Library. (Tarih yok). Basic principles of the legal status of the combatants struggling against colonial and alien domination and racist regimes. <https://digitallibrary.un.org/record/191382> adresinden 1 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

United Nations Digital Library. (1952). Inclusion in the International Covenant or Covenants on Human Rights of an article relating to the right of peoples to self-determination. <https://digitallibrary.un.org/record/210795?v=pdf> adresinden 1 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

University of Oslo The Faculty of Law. (1934). Montevideo convention on the rights and duties of states. <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties-states.html> adresinden 2 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

UNSCR Search engine for the United Nations Security Council Resolutions. (Tarih yok). Resolution 478 Territories occupied by Israel. <http://unscr.com/en/resolutions/478> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

Worldometers. (2024, 12 Mart). State of Palestine population. <https://www.worldometers.info/world-population/state-of-palestine-population/> adresinden 14 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

World Population Review. (2024). West Bank population 2024. <https://worldpopulationreview.com/territories/west-bank-population> adresinden 13 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

International Committee of the Red Cross, In international law, armed conflicts are divided into international armed conflicts and non-international armed conflicts. The distinction between international and non-international armed conflicts in the law of armed conflicts is made on the basis of the nature of the conflicts and the identity of the parties and affects the application of various legal norms. It is also important in terms of many parameters, such as the rights and responsibilities of the parties under international law and the legality of their actions during the conflict. At the same time, the nature of the armed conflict is important in determining the legal protection regime to be applied to individuals and the rights and obligations of the belligerents.

The aim of the article is to present to the reader which of the two main branches of the law of armed conflict can be used to explain Operation Aqsa Flood. It is important to identify the nature of the armed conflict as it will change the norms to be applied. The research question of the article is 'What is the legal regime to which Operation Al-Aqsa Flood?'. The main hypothesis of the article is that, considering the status of the parties, Operation Aqsa Flood should be analyzed by including it in the category of international armed conflicts.

International armed conflicts are recognized as armed conflicts between states. According to the Montevideo Convention of 1933, Palestine fulfils the four criteria of statehood as a subject

of international law. Palestine's representation in international organizations is important for the recognition that it has an international legal personality and is recognized as a state. In addition to gaining observer state status at the UN, Palestine's membership in the International Criminal Court, which only states can join, demonstrates that Palestine has tacitly gained state status.

In addition, armed conflicts between states and colonized peoples exercising their right to self-determination against foreign occupation and racist regimes are also included in the scope of international armed conflicts. According to Common Article 2 of the Geneva Conventions of August 12, 1949, in order to be considered an international armed conflict, the conflict must take place between two or more states. However, Protocol No. 1 to the Geneva Conventions of August 2, 1949 on the Protection of Victims of International Armed Conflicts provides for the application of the rules of international armed conflict in wars of national liberation of peoples exercising their right to self-determination against colonial powers, foreign occupation and racist regimes in their countries.

The fifth session of the UN General Assembly on December 4, 1950 recognized the right of peoples and nations to self-determination as a fundamental human right. The UN General Assembly affirmed that the Palestinian people have the right to self-determination in the Palestinian territories occupied since 1967. Therefore, from the moment of the operation, the conflict appears to have met the criterion of the application of the rules of international armed conflict to wars of national liberation by peoples exercising their right to self-determination against colonial powers, foreign occupation and racist regimes in their countries, as enshrined in Protocol I to the Geneva Conventions of August 2, 1949, for the Protection of Victims of International Armed Conflicts.

The right to self-determination is divided into two categories: external self-determination and internal self-determination. The right to external self-determination refers to the right of people to achieve independence from colonialism and foreign occupation or to unite with a third state, and it can be said that the Palestinian people have exercised their right to external self-determination. Hamas, which won the majority in the Palestinian National Council and took over Gaza from Fatah after winning the 2007 elections, represents the Palestinian people living in the Israeli-occupied Gaza Strip. Operation Aqsa Flood targets the Gaza Strip, not the West Bank. Therefore, when Operation Al-Aqsa Flood is considered as a reflection of the external right of self-determination exercised by the Palestinian people, it is seen that the legal regime to be applied during the relevant armed conflict is the regime of international armed conflicts. Consideration within the regime of international armed conflicts is important in terms of increasing efforts to *internationalize* the national war of independence and strengthening the idea that it is a legitimate entity with the right to use force. Accordingly, considering the status of the parties, the binding nature of the second scenario was emphasized and it was concluded that the legal regime to which Operation Aqsa Flood would be subject should be subject to the international law of armed conflicts.